

РОЗВИТОК КРЕАТИВНОСТІ ОСОБИСТОСТІ ЯК ОДНЕ ЗІ СТРАТЕГІЧНИХ ЗАВДАНЬ ОСВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

У статті розглянуто роль і місце розвитку креативності особистості в освітній політиці Європейського Союзу.

Ключові слова: креативність, ключові компетенції, трикутник знань.

Сьогодні одним із базових компонентів вітчизняних стратегічних освітніх документів є розвиток креативності особистості (Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті). В умовах інтеграції нашої держави в загальноєвропейський освітній простір зростає науковий інтерес до вивчення європейського досвіду в галузі освіти (Н.М. Авшенюк, В.М. Базуріна, О.В. Волошина, Н.М. Воскресенська, Ю.В. Кіщенко, О.І. Локшина, Л.П. Пуховська, С.М. Старовойт, Н.П. Яцишин та ін.), але на сьогодні малодослідженим залишається питання розвитку креативності в освітній політиці Європейського Союзу (ЄС), що і зумовлює його актуальність.

Мета статті – охарактеризувати роль і місце розвитку креативності особистості в освітній політиці ЄС.

Аналіз наукових джерел показав, що в Євросоюзі сьогодні реалізується уніфікована стратегія розвитку національних освітніх політик. У травні 2009 р. Рада ЄС встановила нові стратегічні рамки європейського співробітництва в галузі освіти і професійної підготовки до 2020 р. (“ЕТ 2020”) [3], визначивши одним із чотирьох *основних завдань розвитку креативності* та інноваційної діяльності на всіх рівнях освіти і професійної підготовки.

Узагальнюючи сучасні європейські наукові підходи до розуміння поняття “креативність”, вчені Центру досліджень Європейської комісії з питань навчання вважають, що вона завжди пов’язана з чимось “новим”, тим, що має цінність в аспекті корисності [8, с. 46]. Водночас Рада ЄС дає своє визначення, зазначаючи, що “творчість (від англ. creativity – креативність) – це процес генерування ідей, виражень і форм як під час пошуку нових шляхів вирішення існуючих проблем, так і під час повторної інтерпретації реальності, або в пошуках нових можливостей. Творчість, по суті, процес, який може розширити знання і привести до нових способів їх використання” [4, с. 3]. Окреслена у формулюванні Ради позиція, в якій акцент робиться на важливій ролі креативності в освітньому процесі, визначила один із концептуальних підходів до розробки стратегії “ЕТ 2020”.

Для досягнення поставленої мети – розвитку креативності особистості – Радою ЄС у вищезазначеному стратегічному документі [3] передбачається реалізація двох основних завдань.

Перше завдання полягає в забезпеченні *повноцінного функціонування трикутника знань*. Важливість розвитку його трьох складових – освіти,

досліджень та інновацій – для побудови суспільства знань у європейському просторі підкреслювалась ще в попередній робочій програмі “Освіта і підготовка 2010”, що була затверджена в 2002 р. Радою ЄС у рамках Лісабонської стратегії. Креативність посідає чільне місце в цьому трикутнику, адже Рада ЄС розглядає її як “основне джерело інновацій” [3, с. 4]. Основою трикутника визнано освіту. Центральна роль відведена закладам вищої освіти. У вересні 2011 р. Європейська комісія в “Програмі модернізації систем вищої освіти в Європі” визначила основні завдання для країн – учасниць ЄС, серед яких такі:

- стимулювання розвитку підприємницьких, креативних та інноваційних умінь з усіх дисциплін і в усіх трьох циклах;
- сприяння впровадженню інновацій в галузі вищої освіти за рахунок створення більш інтерактивних середовищ навчання та зміцнення інфраструктури передачі знань [5, с. 8].

Другим завданням є забезпечення *оволодіння кожним громадянином ключовими компетенціями*. Це завдання нерозривно пов’язане з попереднім, адже ефективне функціонування таких складових трикутника знань, як дослідження та інновації, передбачає володіння населенням ключовими компетенціями, що мають забезпечити всі ланки сектора освіти та професійної підготовки [1, с. 8].

У контексті концепції навчання протягом усього життя (2006 р.) [7] Європейський парламент і Рада ЄС дали визначення компетенціям як сукупності знань, умінь і ставлень відповідно до певного кола питань. Ключові компетенції окреслили як такі, що необхідні кожній людині для самореалізації та розвитку особистості, активної громадянської позиції, соціальної інтеграції й роботи. Всього виділено вісім ключових компетенцій, які вважаються однаково важливими. Аналіз документа дає підстави стверджувати, що реалізація цього завдання сприятиме досягненню поставленої мети, адже креативність є невід’ємною складовою кожної з них:

- *спілкування рідною та іноземними мовами*: громадяни Європи повинні вміти взаємодіяти лінгвістично доречно та креативно в широкому спектрі громадських і культурних контекстів;

- *математична грамотність та базові компетенції в природничих науках і технологіях*. Відносно взаємодії людини і природи генеральний директор з питань освіти і культури Європейської комісії О. Квінтін зазначає, що сьогодні однією з нагальних проблем є зміна клімату на планеті, і внаслідок того, що не можна точно передбачити, які саме трансформації відбудуться найближчими роками, європейцям необхідно розвивати свої креативні та інноваційні вміння і бути відкритими до таких змін [8, с. 9–10];

- *цифрова компетенція*: кожен має розуміти, як ІКТ може сприяти розвитку креативності та інновацій;

- *вміння вчитись*: підкреслюється важливість уміння вирішувати проблеми, що допоможе як у самому навчальному процесі, так і в подоланні перешкод та змін;

– *соціальна та громадянська компетенції*: кожен повинен вміти ефективно взаємодіяти з іншими людьми, виявляти солідарність і зацікавленість у вирішенні проблем на користь місцевої та ширшої громади. Це передбачає критичне та творче відображення, конструктивну участь у діяльності співтовариств;

– *прояви ініціативи та підприємництва*: ця компетенція чітко вказує на необхідність розвитку креативності, адже остання є її невід’ємною складовою разом з інноваційністю, прийняттям ризиків, здатністю до планування та управління проектами для досягнення цілей;

– *культурна обізнаність та вираження*: це вміння оцінити важливість творчого вираження ідей, досвіду та емоцій у сфері медіа, зокрема, у музиці, художніх виступах, літературі та мистецтві. Вміння включає здатність поєднувати власну креативність і точку зору з думками інших, виокремлювати та реалізовувати громадські й економічні можливості в культурній діяльності. Культурне вираження має важливе значення для розвитку творчих умінь, які можуть перейти в різноманітні професійні контексти.

Крім зазначених положень, у документі окремо наголошується на здатностях, таких як: креативність, ініціатива, вирішення проблем, оцінювання ризиків і прийняття рішень, які відіграють важливу роль у всіх восьми основних компетенціях.

Таким чином, крім того, що всі ключові компетенції для навчання протягом життя мають безпосередній стосунок до креативності, на її розвитку робиться ще й окремий наголос. Виходячи з того, що всі ланки сектора освіти та професійної підготовки повинні забезпечити оволодіння ними, розвиток креативності особистості відіграє сьогодні важливу роль в освітній політиці Євросоюзу.

Крім стратегії “ET 2020”, важливим документом у галузі освіти та науки, який прямо стосується розвитку креативності особистості, є прийняті в травні 2008 р. Радою ЄС “Висновки щодо розвитку креативності та інноваційної діяльності в процесі навчання і підготовки” [2]. У них Рада міністрів зазначила, що тоді, коли країни – члени ЄС несуть повну відповідальність за організацію і зміст своїх систем освіти та підготовки фахівців, розвиток креативності – це сфера, в якій якість і ефективність на національному та регіональному рівнях покращиться внаслідок співпраці на рівні Європи. В документі зроблено такі акценти:

– навчальні заклади мають забезпечити оволодіння знаннями, уміннями та навичками в нерозривній єдності з розвитком загальних здібностей, пов’язаних із креативністю;

– учитель не лише сам має бути творчою особистістю, а й повинен вміти підтримувати та розвивати творчий потенціал кожного учня;

– позашкільне середовище і зростаюче культурне розмаїття європейських товариств необхідно перетворити в перевагу для розвитку креативності;

– країнам – учасникам ЄС рекомендовано надати розвитку креативності пріоритетного значення у співпраці в галузі освіти, науки та професійної підготовки на різних рівнях, включаючи міжнародний;

– держави повинні всіляко сприяти намаганням закладів педагогічної освіти відповідати новим вимогам сьогодення.

Таким чином, вагоме значення для реалізації поставлених завдань щодо розвитку креативності особистості надається співробітництву у сфері освіти, науки та професійної підготовки на різних рівнях. Зростає роль учителя в суспільстві. Тепер він неодмінно і сам повинен бути творчою особистістю, і сприяти розвитку креативності учнів.

Важливою освітньою ініціативою в контексті нашого дослідження є ухвалення в грудні 2008 р. Європейським парламентом і Радою ЄС постанови стосовно проголошення 2009 р. *Європейським роком креативності та інновацій* (далі – ЄРКІ). Таке рішення було зумовлено прагненням надати допомогу щодо вирішення проблем, які стоять перед Європою, шляхом підвищення обізнаності громадськості, поширення інформації про передовий досвід, заохочення наукових досліджень і політичних дебатів.

У *“Рішенні Європейського парламенту і Ради міністрів щодо проголошення Європейського року креативності та інновацій (2009 р.)”* [6] розвиток креативності особистості визнано одним із найважливіших освітніх завдань сьогодні. Аналіз документа свідчить про системний підхід керівних органів ЄС до цього питання. Основна увага спрямовується на проведення заходів, які мають рекламно-інформаційний і дослідний характер; залучення всіх ланок і закладів освіти до розвитку креативних умінь; також всіляко заохочується творче самовираження мешканців регіону.

Про високий науковий рівень і масштабність цієї ініціативи свідчать, передусім, представники кожної країни-учасниці, обрані для координації діяльності, пов’язаної з організацією та проведенням ЄРКІ на національному рівні. Всі вони видатні персоналії зі сфер освіти і науки (14 професорів, у тому числі один Нобелівський лауреат і три дослідники в галузі творчості), зі сфери бізнесу (два представники керівництва компаній “Нокія” та “Майкрософт”) та 11 діячів культури і мистецтв [8, с. 26].

Координатори визначили свої пріоритети і рекомендації до дій у маніфесті (*“Manifesto for Creativity and Innovation in Europe 2009”*). Аналіз цього документа, ініційованого провідними європейськими вченими, показав, що бачення громадськості в цілому відповідає політичному курсу ЄС:

– пріоритетними завданнями залишаються зміцнення конкурентоспроможності регіону, інтеграція у світовий простір, природоохоронна діяльність;

– основні акценти зроблені на інвестиції у знання, креативність та інновації, що допоможе, на думку експертів, подолати перешкоди на шляху досягнення поставлених цілей;

– також підкреслюється важливість співпраці, системи заохочень і підтримки в цьому процесі.

Висновки. Таким чином, у Євросоюзі сьогодні здійснюється єдина політика у сфері освіти, яка одним із стратегічних завдань (до 2020 р.) визначила розвиток креативності особистості. Для реалізації цього завдання передбачається забезпечення повноцінного функціонування трикутника знань та оволодіння кожним громадянином ключовими компетенціями, що повинні забезпечити всі ланки сектора освіти та професійної підготовки. Розвитку креативності надається пріоритетне значення у співробітництві в галузі освіти і науки на всіх рівнях. Це дає підстави стверджувати, що сьогодні розвиток креативності особистості займає одне з визначних місць в освітній політиці ЄС.

Список використаної літератури

1. Council of the EU. 2008 joint progress report “Delivering lifelong learning for knowledge, creativity and innovation”// Official Journal of the European Union. – 2008. – № 086 C. – P. 1–32.
2. Council of the EU. Conclusions on promoting creativity and innovation through education and training // Official Journal of the European Union. – 2008. – № 141 C. – P. 17–21.
3. Council of the European Union. Council Conclusions of 12 May 2009 on a strategic framework for European cooperation in education and training (‘ET 2020’)// Official Journal of the European Union. – 2009. – № 119 C. – P. 2–11.
4. Council of the EU. Council Conclusions on Culture as a Catalyst for Creativity and Innovation. – Brussels, 2009. – 8 p.
5. European Commission. Supporting growth and jobs – an agenda for the modernisation of Europe’s higher education systems. – Brussels, 2011. – 16 p.
6. European Parliament and Council. Decision concerning the European Year of Creativity and Innovation (2009) // Official Journal of the European Union. – 2008. – № 348 L. – P. 115–118.
7. European Parliament and Council. Recommendation on key competences for lifelong learning// Official Journal of the EU. – 2006. – № 394 L. – P. 10–19.
8. The Magazine: 2009 Imagine. Create. Innovate / edited by Karel Bartak. – Belgium: European Communities, 2009. – № 31. – 60 p.

Каракатсаніс Т.В. Развитие креативности личности как одна из стратегических задач образовательной политики Европейского Союза

В статье рассматривается роль и место развития креативности личности в образовательной политике Европейского Союза.

Ключевые слова: креативность, ключевые компетенции, треугольник знаний.

Karakatsanis T. Development of personality creativity as one of strategic objectives of the educational policy of the European Union

This work is devoted to defining the role and place of promoting creativity in the educational policy of the European Union.

Key words: creativity, key competences, knowledge triangle.